

Zuid-Hollandse erfgoedvrijwilligers in beeld

Een onderzoek naar het vrijwilligersbestand
Erfgoed in Zuid-Holland

Zuid-Hollandse erfgoedvrijwilligers in beeld

Een onderzoek naar het vrijwilligersbestand
Erfgoed in Zuid-Holland

Bo Broers
Bianca Koomen
Henk Vinken

Colofon

Het PON & Telos en Pyrrhula Research Consultants hebben dit onderzoek verricht in opdracht van

Auteurs

Bo Broers
Bianca Koomen
Henk Vinken

Met dank aan

René Goudriaan (SiRM)
Wim Burggraaff (Ministerie van OCW)
Danielle Schalkwijk (Landschap Erfgoed Utrecht)
Anton Cruysheer (Landschap Erfgoed Utrecht)
Hélène Hine (Landschap Erfgoed Utrecht)
Tabe van der Veen (provincie Zuid-Holland)
Tim de Beer (provincie Zuid-Holland)
Arik Kalsbeek (provincie Zuid-Holland)
Luuk Schreven (Centraal Bureau voor de Statistiek)
Roeli Broekhuis (Erfgoedpartners)

Overkoepelende erfgoedorganisaties:

Stichting Agrarisch Erfgoed Nederland, Nederlandse Archeologievereniging, Netwerkorganisatie voor audiovisuele collectiehouders (AVA-net), Nationaal Overleg Regionale Audiovisuele Archieven (NORAA), Nederlandse Kastelenstichting, Gilde van Vrijwillige Molenaars, Stichting Musea en Herinneringscentra '40-'45 (SMH 40-45), Federatie Industrieel Erfgoed Nederland (FIEN), Erfgoedtafel Oude Hollandse Waterlinie, Mobiele collectie Nederland / HRN (rail), Erfgoedlijn Landgoederenzone, Bisdom Rotterdam (Bisschoppelijk Adviesbureau Bouwzaken), Terebinth, Vereniging voor Kerkenmeesterlijk Beheer in de PKN, Platform Religieus Erfgoed (incl. APNA), Erfgoedvereniging Heemschut, Federatie varende erfgoed Nederland, Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed (KIEN)

Foto omslag

Floris Scheplitz

Datum

mei 2022

het pon | telos

pyrrhula
RESEARCH CONSULTANTS

© 2021 Het PON & Telos en Pyrrhula Research Consultants

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij Het PON & Telos en Pyrrhula Research Consultants. Gehele of gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld. Vermenigvuldiging en publicatie in een andere vorm dan dit rapport is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van Het PON & Telos en Pyrrhula Research Consultants. Hoewel deze publicatie met de grootst mogelijke zorg is samengesteld, kan Het PON & Telos en Pyrrhula Research Consultants geen enkele aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele fouten.

Meer informatie

www.hetpon-telos.nl / www.henkinken.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
1.1	Onderzoeksvraag	1
1.2	Onderzoeksmethode	2
1.3	Leeswijzer	2
2	Definitie en deelgebieden: een schets van de context	3
2.1	Vertrekpunt: definitie van erfgoedvrijwilliger	3
2.2	Conceptueel model: drie niveaus	3
3	Omvang vrijwilligersbestand	5
3.1	Totaalbeeld aantal vrijwilligers en ureninzet	6
3.2	Aantal vrijwilligers naar soort erfgoed	10
3.3	Aantal vrijwilligers naar type organisatie	12
3.4	Aantal vrijwilligers naar thema van erfgoed	16
4	Erfgoedvrijwilligers in beeld	19
4.1	Achtergrondkenmerken van de erfgoedvrijwilligers	19
4.2	Type organisatie en activiteiten	22
4.3	Motivaties en drijfveren	24
4.4	Impact COVID-19	27
5	Afsluitend	30
5.1	Aanbevelingen	31
	Bijlage A Onderzoeksverantwoording	33
	Bijlage B Overzicht koepelorganisaties	35

1 Inleiding

In 2005 is het Europese Verdrag van Faro gesloten, dat de basis legt voor beleid rondom de vermaatschappelijking van erfgoed. Dit verdrag benadrukt de maatschappelijke en verbindende waarde van erfgoed en het belang van deelname door de samenleving, aldus de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE).¹ Ook in Nederland krijgt de implementatie van dit verdrag, en daarmee de prominente plek van de erfgoedvrijwilliger, nu uitvoering in landelijk en lokaal erfgoedbeleid.

OPEN (Overleg Provinciale Erfgoedinstellingen Nederland) heeft onderzoek laten uitvoeren naar de actuele ondersteuning van erfgoedvrijwilligers in Nederland. In dit onderzoek wordt opgeroepen meer inzicht te krijgen in de samenstelling van het vrijwilligersbestand van de erfgoedsector.²

Tot op heden is er weinig onderzoek gedaan naar het vrijwilligersbestand binnen erfgoed in Nederland. De Rijksoverheid, provincies, gemeenten en erfgoedorganisaties hebben wel gegevens in handen, maar deze gegevens zijn versnipperd en niet compleet. Erfgoedhuis Zuid-Holland neemt het voortouw om een meer compleet beeld te krijgen van het vrijwilligersbestand, door te kijken naar wie de erfgoedvrijwilligers zijn in de provincie Zuid-Holland. Vooral moet duidelijk worden hoe je deze vrijwilligers beter in beeld kunt krijgen. Idealiter wordt dit op termijn uitgerold naar andere provincies. Op deze manier wordt het mogelijk om gerichte (beleids)acties te formuleren om erfgoedvrijwilligers (beter) te ondersteunen.

1.1 Onderzoeksvraag

Met dit onderzoeksrapport proberen we voor het eerst een beter inzicht te verschaffen in het vrijwilligersbestand van erfgoedorganisaties in Zuid-Holland. De hoofdvraag is: *Hoe ziet de totale samenstelling van het vrijwilligersbestand eruit bij erfgoedinstellingen in de provincie Zuid-Holland in 2021?* Concreet betekent dit dat we:

- Gepoogd hebben tot een inschatting te komen van de omvang van het vrijwilligersbestand (aantal vrijwilligers en ureninzet door vrijwilligers);
- Inzicht te verschaffen in de kenmerken, motivaties en drijfveren van de vrijwilligers die zich in Zuid-Holland bezighouden met erfgoed;
- Aandacht besteden aan de ervaren gevolgen van de coronacrisis door erfgoedorganisaties.

---

¹ <https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/erfgoedparticipatie-faro>

² Vinken, H. & Diepstraten, I. (2019) *Ondersteuning van Erfgoedvrijwilligers: een onderzoek in 12 provincies*. Groningen: OPEN

1.2 Onderzoeksmethode

Om genoemde onderzoeksvragen te beantwoorden, brengen we verschillende en tot op heden versnipperde informatiebronnen bij elkaar. We hebben de volgende onderzoeksmethoden toegepast:

1. **Deskresearch:** Wat is er al bekend over de omvang en aard van het erfgoedvrijwilligersbestand in Zuid-Holland? Onder andere gegevens van de Museumvereniging (museana) en het CBS.
2. **Inventarisatie koepelorganisaties*:** Welke koepelorganisaties, samenwerkingsverbanden en platforms zijn er? Wie zijn hun leden? En hoe ziet het vrijwilligersbestand van deze leden eruit?
3. **Online vragenlijstonderzoek onder erfgoedorganisaties:** Hoeveel vrijwilligers werken er bij de erfgoedorganisatie? Wat zijn hun kenmerken, motivaties en drijfveren? Ook gaan we in dit onderzoek na wat de ervaren gevolgen van corona zijn. Het vragenlijstonderzoek is uitgevoerd via:
  - a. Persoonlijke uitnodiging voor het invullen van de vragenlijst naar erfgoedorganisaties in het adressenbestand van Erfgoedhuis Zuid-Holland.
  - b. Open link naar de vragenlijst, ter verspreiding gestuurd naar Erfgoedtafels van de provinciale erfgoedlijnen en via de communicatiekanalen van Erfgoedhuis Zuid-Holland verspreid.

*Waar we in dit rapport spreken over koepelorganisaties, bedoelen we ook andere samenwerkingsverbanden of samenwerkende platforms waarin erfgoeddomeinen zich verenigen.

Een uitgebreide onderzoeksverantwoording is terug te vinden in bijlage A van dit rapport.

1.3 Leeswijzer

We starten deze rapportage in hoofdstuk 2 met de door Erfgoedhuis Zuid-Holland opgestelde definitie en indeling van erfgoed naar deelgebieden, die we gebruikt hebben als vertrekpunt van dit onderzoek. In het derde hoofdstuk pogen we een inschatting te maken van de omvang van het vrijwilligersbestand van erfgoed in Zuid-Holland, waarbij we kijken naar het aantal vrijwilligers en de ureninzet van deze vrijwilligers in FTE. In hoofdstuk 4 presenteren we de resultaten van het vragenlijstonderzoek, met daarin de kenmerken van de vrijwilligers van de erfgoedorganisaties, motivaties, drijfveren en de ervaren gevolgen van de coronacrisis. In het vijfde hoofdstuk reflecteren we op de bevindingen en geven we enkele aanbevelingen.

Tot slot besteden we in de bijlagen van dit rapport aandacht aan de onderzoeksverantwoording en geven we overzichtstabellen voor de inventarisatie naar het aantal erfgoedorganisaties en -vrijwilligers per thematisch deelgebied.

Opmerking bij de figuren: door afrondingsverschillen komt het totaal in een figuur niet altijd exact op 100% uit maar soms op 99% en soms op 101%.

2 Definitie en deelgebieden: een schets van de context

2.1 Vertrekpunt: definitie van erfgoedvrijwilliger

Om meer zicht te krijgen op het vrijwilligersbestand is Erfgoedhuis Zuid-Holland in het voorjaar van 2021 gestart met een fase van begripsbepaling en afbakening, als voorfase van dit onderzoek. Er is door Erfgoedhuis Zuid-Holland, samen met een klankbordgroep bestaande uit experts, een definitie opgesteld van het begrip 'erfgoedvrijwilliger':

“Een erfgoedvrijwilliger is iemand die zich in gestructureerde vorm en op structurele of tijdelijke basis, uit eigen motivatie en met beperkte financiële tegenprestatie, voor een organisatie of initiatief inzet ten behoeve van het beheren, behouden en beleefbaar maken van erfgoed voor een algemeen publiek”.³

Daarnaast is door Erfgoedhuis Zuid-Holland en de klankbordgroep een onderscheid gemaakt in 22 deelgebieden van erfgoed:

1. Agrarisch	9. Herdenking	17. Oral history
2. Archeologie	10. Immaterieel erfgoed	18. Religieus
3. Archieven	11. Industrieel	19. Roerend
4. Audiovisueel	12. Klinkend	22. Ruraal landschap
5. Culinair	13. Maritiem	21. Stedelijk landschap
6. Digitaal	14. Militair	22. Varend
7. Funerair	15. Mobiel	
8. Gebouwd	16. Natuurlijk	

We gebruikten de definitie van erfgoedvrijwilliger en de 22 deelgebieden van erfgoed als afbakening en vertrekpunt voor dit onderzoek.

2.2 Conceptueel model: drie niveaus

Met het formuleren van de definitie van erfgoedvrijwilligers en bijbehorende deelgebieden is (onder andere) de hoop om het veld van vrijwilligers bij erfgoedorganisaties zo goed en compleet mogelijk in beeld te brengen. De eerste logische gedachte is dan ook om de erfgoedorganisaties in Zuid-Holland (en het aantal vrijwilligers daarbinnen) te categoriseren naar de voorgenoemde 22 deelgebieden.

Tijdens ons onderzoeksproces werd duidelijk dat de erfgoedorganisaties zich identificeren met meerdere deelgebieden. Zij hebben geen eenduidig profiel en voelen zich thuis in verschillende rollen, functies, activiteiten en thema's. Komen tot een optelsom van organisaties en vrijwilligers van alle 22 deelgebieden blijkt daarom niet eenvoudig en verschaft weinig inzicht: er blijkt een grote overlap te zitten in de 22 deelgebieden.

³ Erfgoedhuis Zuid-Holland (2022) *Notitie definitiefase term 'erfgoedvrijwilliger'*.

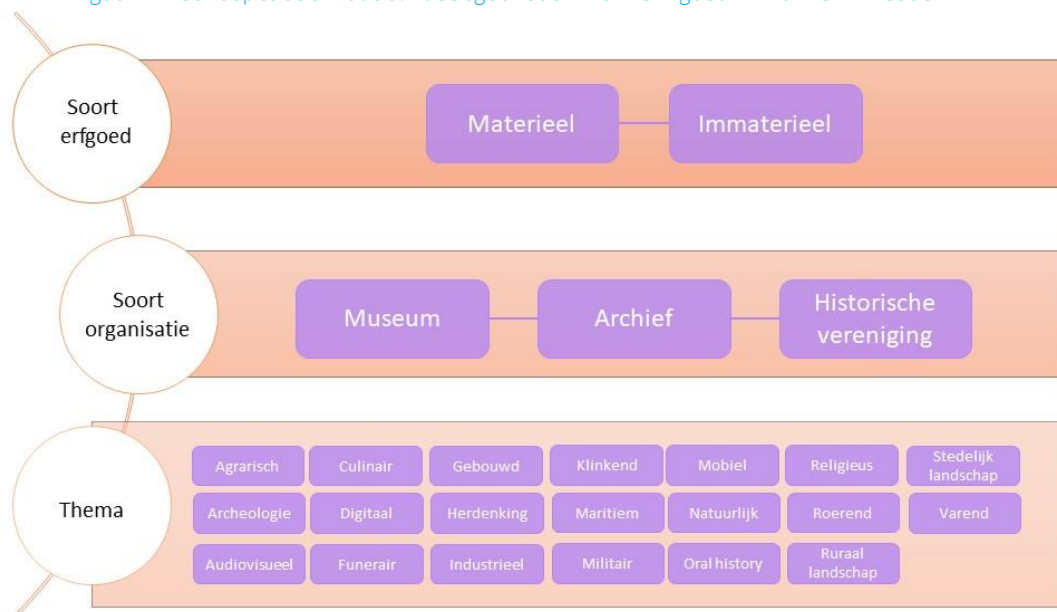
We zien in de 22 deelgebieden drie niveaus. Er zijn deelgebieden die iets zeggen over:

- I. **Soort erfgoed:** materieel en immaterieel
- II. **Soort organisatie:** archieven, musea
- III. **Thema van het erfgoed:** maritiem, culinair, archeologie, etc. En ook: binnen de thema's zien we hele specifieke thema's, zoals varend of mobiel, naast de grotere / algemenere thema's, zoals gebouwd.

Ten slotte hebben we gemerkt dat er een groep erfgoedorganisaties is die moeilijk te definiëren valt binnen de bestaande deelgebieden: de **historische verenigingen, kringen en oudheidskamers**. Dit bleek ook tijdens de definitievormingsfase van Erfgoedhuis Zuid-Holland. Het pluriforme karakter (waarbij zij meerdere thema's en functies onder de hoede nemen) maakte het lastig om deze verbanden tot afgebakende bloedgroep te definiëren. In het nieuwe model doen we de suggestie om de historische verenigingen daarom als derde 'type' organisatie te zien.

Binnen de niveaus kan nog steeds overlap zitten: erfgoedorganisaties identificeren zichzelf bijvoorbeeld regelmatig als museum en als archief. Of zowel met materieel als immaterieel erfgoed. Bovenstaande resulteert in volgend conceptueel model dat we voor dit onderzoek gebruiken:

Figuur 1 Conceptueel model: deelgebieden van erfgoed in drie niveaus

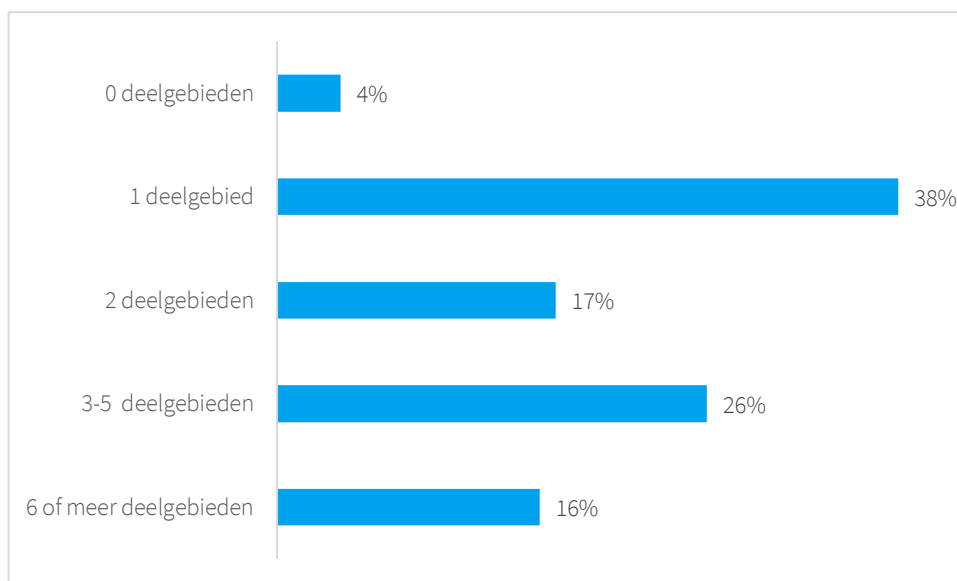

Met de bevindingen en onderzoeksresultaten in dit rapport hebben we waar mogelijk vastgehouden aan de 22 deelgebieden, maar tegelijkertijd aansluiting gezocht bij de realiteit van de erfgoedorganisaties door te kijken naar de drie niveaus.

3 Omvang vrijwilligersbestand

Erfgoedorganisaties houden zich bezig met een diversiteit aan thema's en activiteiten. Deze veelzijdigheid maakt dat zij zich thuis voelen in niet één, maar meerdere van de 22 deelgebieden. We constateerden al dat 22 deelgebieden uit drie verschillende niveaus bestaan (type erfgoed, type organisatie en thema van het erfgoed). Eén hoofd/deelgebied bestaat (vaak) dus niet. Uit het vragenlijstonderzoek blijkt dat bijna 60% van de erfgoedorganisaties zich identificeert met 2 of meer deelgebieden. Er is overlap tussen de deelgebieden, dat gaan we niet uit de weg, maar nemen we mee als gegeven.

Figuur 2 Aantal deelgebieden waar een erfgoedorganisatie zich mee identificeert (N=208)

Toch identificeert 38% van de organisaties in de vragenlijst zich met één deelgebied: van deze organisaties, kiest het grootste aandeel voor 'anders, namelijk' (en dus geen specifiek deelgebied). In de toelichting op deze keuze worden veelal algemene termen genoemd, zoals 'cultureel', 'historisch' en 'kunst'. Ook kiest een relatief groot deel dat één deelgebied kiest voor 'immaterieel erfgoed'. 4% identificeert zich niet met een van de aangegeven deelgebieden, zij kozen de optie 'Dat weet ik niet'. Een deel van hen identificeert zich wel als een museum.

In dit hoofdstuk geven we een schatting van de omvang van het vrijwilligersbestand. We geven eerst een totaalbeeld. Vervolgens hanteren we de drie niveaus (type erfgoed, type organisatie en thema van het erfgoed) om inzicht te verschaffen in het aantal vrijwilligers en het aantal FTE dat zij bezetten. Dit doen we door de informatie uit de inventarisatieronde onder koepelorganisaties te verbinden met de resultaten uit het vragenlijstonderzoek en de bestaande bronnen.

3.1 Totaalbeeld aantal vrijwilligers en ureninzet

3.1.1 Inschatting totale vrijwilligersbestand

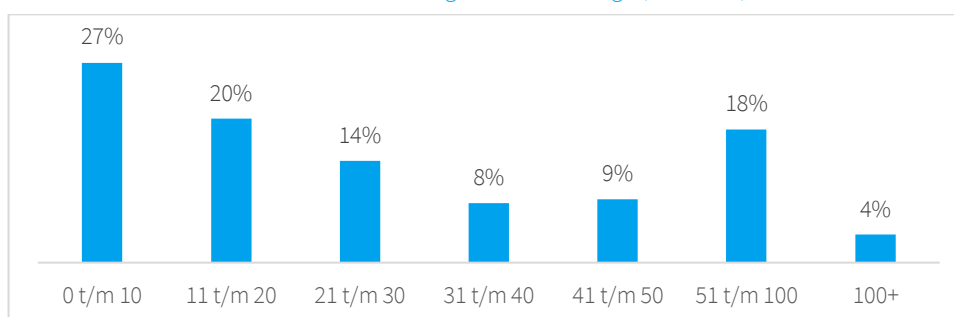
Voordat we ingaan op de verschillende niveaus (type erfgoed, soort organisatie en thema van het erfgoed) kijken we naar wat het vragenlijstonderzoek ons voor totaalbeeld verschaft. In totaal hebben 208 erfgoedorganisaties de vragenlijst ingevuld. Bij deze organisaties werken **8.800 vrijwilligers**. Dat betekent gemiddeld **42 vrijwilligers** per erfgoedorganisatie. Deze 8.800 vrijwilligers werken gezamenlijk **26.581 uren per week**. In totaal gaat dit om 738,6 FTE. Dit betekent dat er gemiddeld in Zuid-Holland **per erfgoedinstelling 3,5 FTE door vrijwilligers** wordt vervuld.

Tabel 1. Overzicht respons vragenlijst

	Respons vragenlijst
Aantal organisaties	208
Totaal aantal vrijwilligers	8.800
Totale ureninzet in FTE ⁴	738,6
Gem. aantal vrijwilligers per organisatie	42
Gem. aantal FTE per organisatie	3,5

Het aantal vrijwilligers per erfgoedorganisatie varieert. Ruim een kwart van deze organisaties werkt met maximaal 10 vrijwilligers. Ruim 20% werkt met meer dan 50 vrijwilligers.

Figuur 3. Inschatting van het aantal vrijwilligers dat op 1 december 2021⁵ verbonden was aan de erfgoedinstelling (n = 208)

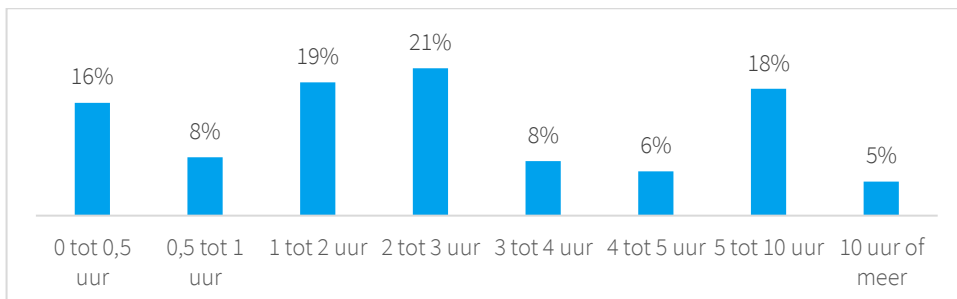

⁴ 1 FTE staat gelijk aan een voltijd baan van 36 uur

⁵ We hebben deze datum gekozen om instellingen een focuspunt te geven. Het aantal vrijwilligers en de inzet in FTE fluctueert vaak over het jaar heen, daarom wilden we een houvast bieden die voor alle organisaties gelijk is. Eenzelfde werkwijze wordt voor het bepalen van het aantal museumvrijwilligers en hun inzet in het Museana-onderzoek gehanteerd.

Er zit ook veel variatie in het aantal uren dat een vrijwilliger per week werkt. Bijna driekwart van de vrijwilligers (72%) werkt maximaal een halve dag per week voor een erfgoedorganisatie. Gemiddeld werkt een vrijwilliger **3 uur per week** voor een erfgoedorganisatie.

Figuur 4. Gemiddeld aantal werkzame uren per week per vrijwilliger (n = 208)

3.1.2 Inschatting vrijwilligersbestand per niveau en deelgebied

Onderstaande tabellen geven een totaaloverzicht/samenvatting van het aantal organisaties, vrijwilligers en ureninzet per niveau en deelgebied. In de volgende paragrafen worden deze bevindingen beschreven en toegelicht. De cijfers in onderstaande tabellen zijn gebaseerd op drie verschillende bronnen:

1. Feitelijke gegevens uit een inventarisatie van Erfgoedhuis Zuid-Holland;
2. Data verstrekt door koepelorganisaties;
3. Gegevens uit het vragenlijstonderzoek.

Op basis van deze bronnen zijn we tot een gemiddelde inschatting gekomen. Afhankelijk van de beschikbare informatie, zijn verschillende onderzoeksmethoden toegepast om tot een inschatting te komen. Een toelichting van deze berekeningen is te vinden in de volgende paragrafen.

Soort erfgoed

Tabel 2. Overzichtstabel naar soort erfgoed

	Aantal organisaties	Totaal aantal vrijwilligers	Totale ureninzet in FTE	Gem. aantal vrijwilligers per organisatie	Gem. aantal FTE ⁶ per organisatie
Materieel ⁷	1.121	37.094	4.203	33	3,8
Immaterieel	48	3.413	141	71	2,9

Soort organisatie

Tabel 3. Overzichtstabel naar soort organisatie⁸

	Aantal organisaties	Totaal aantal vrijwilligers	Totale ureninzet in FTE	Gem. aantal vrijwilligers per organisatie	Gem. aantal FTE per organisatie
Musea	127	5.106	389	42	3,3
Archieven	49	1.553	146	32	3,0
Historische kringen	139	4.377	440	31*	3,2*

*inschatting op basis van extrapolatie vragenlijstonderzoek

⁶ 1 FTE is een voltijd baan van 36 uur per week.

⁷ Let op: tussen de materiële erfgoedorganisaties zit onbekende overlap. De inschatting is deels gebaseerd op een inventarisatie onder koepelorganisaties. We weten niet of er organisaties bij meerdere koepels zijn aangesloten. Er zit dus mogelijk speling in het aantal organisaties.

⁸ Er zit overlap tussen de verschillende soorten organisatie. Zo typeren in het vragenlijstonderzoek in totaal 37 organisaties zich als historische kring en 72 als archief. 27 organisaties van hen typeren zich als zowel historische kring als ook als archief.

Thema van erfgoed

Tabel 4. Overzichtstabel naar thema van erfgoed

	Aantal organisaties	Totaal aantal vrijwilligers	Totale ureninzet in FTE	Gemiddeld aantal vrijwilligers per organisatie	Gemiddeld aantal FTE per organisatie
Agrarisch	19	837	63,6	45	3,4
Archeologie	397	13.459	1.135	34	2,9
Audiovisueel	11	343	31	31	2,8
Culinair	3	75	9	25	3,1
Digitaal	30	871	65	29	2,2
Funerair	7	170	7	24	1,0
Gebouwd	587	20.525	1.622	35	2,8
Herdenking	18	561	56	31	3,1
Industrieel	19	647	58	34	3,0
Klinkend	0	-	-	-	-
Maritiem	19	683	80	36	4,2
Militair	9	512	11	20	1,2
Mobiel	8	427	57	57	7,6
Natuurlijk	80	3.954	249	49	3,1
Oral history	37	1.162	129	31	3,5
Religieus ⁹	20	426	23	21	1,1
Roerend	11	365	31	33	2,8
Ruraal landschap	80	3.259	291	41	3,6
Stedelijk landschap	850	30.674	3.207	36	3,8
Varend	7	205	24	29	3,5
Anders	62	2.170	157	35	2,5

In de volgende paragrafen lichten we uitgebreid per deelgebied toe hoe we tot deze inschattingen zijn gekomen.

Er zit een onbekende overlap tussen de cijfers en dat betekent onder andere dat we geen eindcijfer kunnen bieden van het totaal aantal erfgoedvrijwilligers in Zuid-Holland.

---

⁹ Onder religieus erfgoed verstaan we organisaties of personen die zich inzetten voor het beheren, behouden en beleven van de kerken en gebedshuizen zelf (inclusief objecten en omgeving), al dan niet met monumentale status. Buiten deze definitie vallen de activiteiten met religieuze connotaties.

3.2 Aantal vrijwilligers naar soort erfgoed

Het hoogste niveau waar erfgoedorganisaties zich mee kunnen identificeren is het soort erfgoed. We hebben het hier dan over materieel versus immaterieel erfgoed. In de deelgebieden van de definitie is immaterieel een apart deelgebied. Alle andere deelgebieden, zo kan men redeneren, vallen daarmee onder het materiële erfgoed.¹⁰

Tabel 5. Overzicht vrijwilligers en ureninzet naar soort erfgoed

Bron	Beschrijving	Aantal organisaties	Totaal aantal vrijwilligers	Totale Ureninzet in FTE	Gem. aantal vrijwilligers per organisatie	Gem. aantal FTE ¹¹ per organisatie
Inventarisatie onder materiële koepelorganisaties	Totaal aantal organisaties van alle koepelorganisaties anders dan immaterieel	2.051 ¹²	67.899	-	33	-
Vragenlijst onderzoek (materieel)	Aantal organisaties dat zich typeert als één van de thema's anders dan immaterieel	190	6.290	713	33	3,8
Vragenlijst onderzoek (immaterieel)	Aantal organisaties dat zich typeert als immaterieel	48	3.413	141	71	2,9
<i>Totale inschatting materieel</i>		<i>1.121</i>	<i>37.094</i>	<i>138.837</i>	<i>33</i>	<i>3,8</i>
<i>Totale inschatting immaterieel</i>		<i>48</i>	<i>3.413</i>	<i>141</i>	<i>71</i>	<i>2,9</i>

Materieel erfgoed

Zowel de bevindingen uit het vragenlijstonderzoek als de uitkomsten van de inventarisatie onder koepelorganisaties laten een vergelijkbaar beeld zien. De koepelorganisaties die we onder materieel erfgoed scharen, geven gezamenlijk een veel groter aantal organisaties en vrijwilligers aan dan het vragenlijstonderzoek. Maar als we kijken naar het gemiddelde aantal vrijwilligers per organisatie, dan komen we in beide bronnen op **33 vrijwilligers** per organisatie uit. De ureninzet kunnen we alleen berekenen op basis van het vragenlijstonderzoek. De informatie van de koepelorganisaties biedt onvoldoende inzicht. Dit geeft een inschatting van gemiddeld **3,8 FTE** aan vrijwilligersinzet per organisatie.

¹⁰ Zie uitsplitsing van alle deelgebieden vallend onder materieel erfgoed in de paragraaf 3.4 'thema van erfgoed'

¹¹ 1 FTE is een voltijd baan van 36 uur per week.

¹² Dit zijn het aantal organisaties aangesloten bij de aangeschreven koepelorganisaties (met uitzondering van immaterieel erfgoed).

Immaterieel erfgoed

Om tot een inschatting te komen van het vrijwilligersbestand bij immaterieel erfgoed, kunnen we alleen gebruik maken van het vragenlijstonderzoek. We beschikken niet over informatie van koepelorganisaties voor dit deelgebied. Gemiddeld zijn binnen het immateriële erfgoed meer vrijwilligers per organisatie aangesloten dan bij materieel erfgoed, al bezetten zij minder FTE. Bij een immateriële erfgoedorganisatie werken gemiddeld **71 erfgoedvrijwilligers**, zij zijn gemiddeld **2,9 FTE** per week werkzaam bij deze organisaties.

3.3 Aantal vrijwilligers naar type organisatie

3.3.1 Musea

Om een inschatting te maken van het aantal vrijwilligers bij de musea in Zuid-Holland, maken we gebruik van een aantal bronnen, waarbij die van de Museumvereniging leidend is.

Tabel 6 Musea: Overzicht aantal vrijwilligers en ureninzet per bron

Bron	Beschrijving	Aantal Musea	Totaal aantal vrijwilligers	Totale Ureninzet in FTE	Gemiddeld aantal vrijwilligers per museum	Gemiddeld aantal FTE ¹³ per museum
Museum vereniging (2020)	Totaal musea in ZH aangesloten	84	3.499	348	42	4,1
Vragenlijst onderzoek	Organisaties dat zich typeert als museum ¹⁴	95	3.921	284	41	3,0
Inventarisatie Erfgoedhuis Zuid-Holland ¹⁵	Musea in ZH	201	7.899*	536*	39*	2,7*
Totale inschatting		127	5.106	389	42	3,3

* inschatting op basis van extrapolatie vragenlijstonderzoek

In bovenstaande tabel is te zien dat de verschillende bronnen uitgaan van een verschillend aantal musea. Dit aantal varieert van 64 herleidbare musea (we weten welke musea dit zijn) in de vragenlijst tot 84 musea die lid zijn van de Museumvereniging. Berekenen we op basis van deze cijfers het gemiddelde aantal vrijwilligers, dan geven deze drie bronnen een vergelijkbaar beeld. Dit levert een totale gemiddelde inschatting op van **127 musea** waar in totaal **5.106 vrijwilligers** werkzaam zijn. Het aantal vrijwilligers per museum ligt volgens deze bronnen tussen de 39 en de 45 vrijwilligers. Dit levert een gemiddelde inschatting op van **42 vrijwilligers per museum** op. Kijken we naar het aantal FTE dat deze vrijwilligers bij de musea werken, dan ligt ook dat getal dicht bij elkaar: tussen de 2,7 en 4,1 FTE. Dit levert een gemiddelde inschatting op van **3,3 FTE per museum**.

¹³ 1 FTE is een voltijd baan van 36 uur per week.

¹⁴ Elke deelnemer aan het vragenlijstonderzoek heeft zelf aangegeven of zij zich wel of niet typeren als een museum.

¹⁵ Het aantal vrijwilligers en ureninzet betreft een inschatting op basis van extrapolatie van 84 herleidbare musea uit het vragenlijstonderzoek

Geschiedenismusea naar grootteklasse

We weten dat de musea in Zuid-Holland verschillen qua grootte. Van een deel van de 84 musea die aangesloten zijn bij de Museumvereniging weten we de grootteklassen. Het gaat hier specifiek om de 46 geschiedenismusea aangesloten bij de Museumvereniging. Van deze musea zijn 9 musea groot, 13 middelgroot en 24 klein.¹⁶ Van deze 46 musea, hebben er 10 herleidbaar onze vragenlijst ingevuld: 1 groot museum, 4 middelgrote en 5 kleine musea. Op basis van de antwoorden van deze 10 musea kunnen we een inschatting maken van het aantal vrijwilligers en FTE per grootteklasse.

We schatten dus op basis van 10 musea naar grootteklasse het aantal vrijwilligers en de ureninzet voor de totale 46 geschiedenismusea aangesloten bij Museumvereniging:

Tabel 7 Schatting aantal vrijwilligers en ureninzet in alle geschiedenismusea van Zuid-Holland naar grootteklasse

Grootteklasse	Aantal geschiedenis musea	Totaal aantal vrijwilligers*	Totaal FTE*	Gemiddeld aantal vrijwilligers per museum*	Gemiddeld aantal FTE per museum*
Klein	24	1450	99	60	4,1
Midden	13	660	41	51	3,1
Groot	9	27	5	3	0,6
Totaal	46	2.136	145	46	3,2

* inschatting op basis van extrapolatie vragenlijstonderzoek

Het maken van deze inschatting geeft enerzijds een beeld van het vrijwilligersbestand per grootteklasse: het laat zien dat kleine musea in veel grotere mate op vrijwilligers leunen dan de grotere musea.

Door onder aan de streep te kijken naar de totalen, kunnen we toetsen of onze inschatting naar grootteklassen dichtbij de werkelijkheid ligt. Dit blijkt het geval: de totalen van de Museumvereniging laten zien dat de 46 geschiedenismusea in totaal 2.087 vrijwilligers tellen in 2020. Met onze inschatting naar grootteklassen op basis van de vragenlijst komen we uit op 2.136 vrijwilligers in totaal. Bij deze 46 musea is het aantal FTE dat de vrijwilligers werken volgens Museumvereniging 160 FTE in 2020. Met onze inschatting komen we uit op 145 FTE. Volgens de cijfers van de Museumvereniging is dat gemiddeld 3,5 FTE per museum. Met onze inschatting komen we uit op 3,2 FTE per museum. Deze exercitie geeft aan dat we met de resultaten uit het vragenlijstonderzoek een goede inschatting kunnen maken van de werkelijkheid.

¹⁶ Indeling naar grootteklassen volgens Museumvereniging, gebaseerd op de jaaromzet: klein is minder dan €800.000 omzet, middelgroot is €800.000 tot € 3,2 mln. omzet; groot is € 3,2 mln. of meer omzet per jaar.

3.3.2 Archieven

Door gebrek aan gegevens van de koepelorganisaties is hier het vragenlijstonderzoek leidend om een inschatting te maken van het aantal vrijwilligers bij de archieven in Zuid-Holland. We zien een groot verschil in het aantal archieven dat lid is van de vereniging Kring van Zuid-Hollandse Archivarissen en het aantal organisaties dat in de vragenlijst aangeeft een archief te zijn. Opvallend is dat we in de uitkomsten van de vragenlijst zien dat veel historische verenigingen zich typeren als archief.

Tabel 8 Archieven: Overzicht aantal vrijwilligers en ureninzet per bron

Bron	Beschrijving	Aantal archieven	Totaal aantal vrijwilligers	Totale Ureninzet in FTE	Gemiddeld aantal vrijwilligers per archief	Gemiddeld aantal FTE ¹⁷ per archief
Kring van Zuid-Hollandse Archivarissen	Archieven aangesloten bij KZHA	25	801*	75*	32*	3,0*
Vragenlijstonderzoek	Organisaties dat zich typeert als archief	72	2.306	217	32	3,0
Totale inschatting		49	1.553	146	32	3,0

* inschatting op basis van extrapolatie vragenlijstonderzoek

Op basis van de uitkomsten van de vragenlijst kunnen we een inschatting maken van het aantal vrijwilligers en ureninzet bij de leden van de KZHA. Aangezien het aantal archieven in de verschillende bronnen zo uiteenloopt, maken we de gemiddelde inschatting dat er **49 archieven** actief zijn in Zuid-Holland. Bij die archieven werken gemiddeld **32 vrijwilligers** per archief. Per archief bezetten de vrijwilligers gemiddeld **3,0 FTE**.

¹⁷ 1 FTE is een voltijd baan van 36 uur per week.

3.3.3 Historische verenigingen/kringen

Historische verenigingen hebben diverse activiteiten binnen tal van thema's. Zij voelen zich daarom thuis in veel van de 22 deelgebieden. Eerder constateerden we al dat historische kringen, net zoals musea en archieven, behoren tot een apart te definiëren type organisatie die tot op heden niet als aparte categorie is opgenomen in de deelgebieden. Op basis van de naam van de organisaties die de vragenlijst hebben ingevuld kunnen we de historische kringen toch categoriseren. Ook heeft een aantal organisaties dit aangegeven in de categorie 'anders, namelijk' bij de vraag naar deelgebieden waarmee zij zich identificeren.

Tabel 9 Historische kringen: Overzicht aantal vrijwilligers en ureninzet per bron

Bron	Aantal historische kringen	Totaal aantal vrijwilligers	Totale Ureninzet in FTE	Gemiddeld aantal vrijwilligers per kring	Gemiddeld aantal FTE ¹⁸ per kring
Inventarisatie Erfgoedhuis Zuid-Holland	139	4.377*	440*	31*	3,2*
Vragenlijstonderzoek herleidbaar	37	1.165	117	31	3,2
Totale inschatting	139	4.377	440	31	3,2

*inschatting op basis van extrapolatie vragenlijstonderzoek

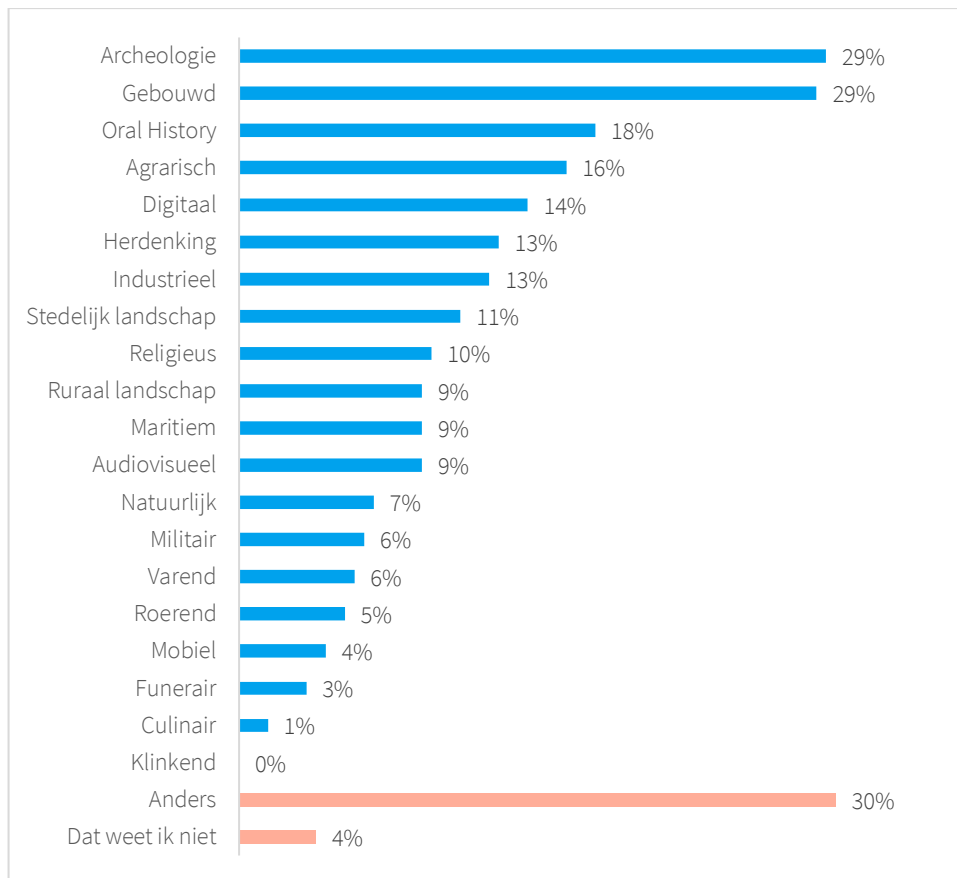
De inventarisatie van Erfgoedhuis Zuid-Holland levert een behoorlijke lijst met historische verenigingen en kringen op. We gaan er in dit onderzoek van uit dat deze inventarisatie de werkelijkheid benadert. Op basis van het vragenlijstonderzoek schatten we dan in dat er bij de **139 historische kringen** in Zuid-Holland in totaal **4.377 vrijwilligers** werken. Deze vrijwilligers bezetten gezamenlijk **440 FTE**. Dit komt neer op gemiddeld **3,2 FTE per historische kring**.

¹⁸ 1 FTE is een voltijd baan van 36 uur per week.

3.4 Aantal vrijwilligers naar thema van erfgoed

We zagen al dat erfgoedinstellingen zich veelal identificeren met meerdere thema's. De 208 erfgoedorganisaties die de vragenlijst hebben ingevuld, hebben in totaal 506 thema's aangevinkt. Dit komt erop neer dat **een erfgoedorganisatie zich gemiddeld met 2 á 3 thema's identificeert**. In onderstaande figuur is te zien welke thema's dit zijn. Dit is exclusief de deelgebieden die iets zeggen over het soort erfgoed (immaterieel) en over het type organisatie (musea, archief).

Figuur 5. Tot welk erfgoeddomein behoort jullie erfgoedinstelling? (meerdere antwoorden mogelijk / n = 208)

Het grootste gedeelte van de instellingen typeert zichzelf als een erfgoedorganisatie in het domein archeologie of gebouwd erfgoed (beiden 29%). Bijvoorbeeld historische kringen en enkele musea typeren zichzelf als 'gebouwd erfgoed'. Bij de categorie 'anders' zien we veel algemene termen, zoals cultureel, cultuur-historisch, historie/geschiedenis en musea. Ook geven enkelen aan een molen te zijn of bezig te zijn met waterbouwkundige activiteiten.

Afhankelijk van de beschikbare informatie over de thema's van erfgoed, gebruiken we de drie verschillende methoden om tot de inschatting van het aantal vrijwilligers en ureninzet te komen:

- **Extrapolatie:** Indien de leden van de koepelorganisatie meer zijn dan het aantal organisaties dat onze vragenlijst heeft ingevuld).
- **Gemiddelde vragenlijstonderzoek en koepelorganisaties¹⁹:** Indien het aantal leden van de koepelorganisatie minder is dan het aantal organisaties dat onze vragenlijst heeft ingevuld.
- **Vragenlijst:** Indien er geen informatie vanuit een koepelorganisatie beschikbaar is, is de informatie uit het vragenlijstonderzoek leidend.

Tabel 10 Thema van erfgoed: Overzicht aantal vrijwilligers en ureninzet per bron – deel 1

Thema van erfgoed	Bron ²⁰	Aantal organisaties	Totaal aantal vrijwilligers	Totale ureninzet in FTE	Gem. aantal vrijwilligers per organisatie	Gem. aantal FTE ²¹ per organisatie
Agrarisch	Vragenlijst	34	1.539	117	45	3,4
	Koepel ²²	3	135*	10,2*	45*	3,4*
	Totale inschatting	19	837	63,6	45	3,4
Archeologie	Vragenlijst	61	2.068	174	34	2,9
	Koepel	397	13.459*	1.135*	34*	2,9*
	Totale inschatting	229	7.763	655	34	2,9
Audiovisueel	Vragenlijst	19	593	53	31	2,8
	Koepel	3	94*	8*	31*	2,8*
	Totale inschatting	11	343	31	31	2,8
Culinair	Vragenlijst	3	75	9	25	3,1
Digitaal	Vragenlijst	30	871	65	29	2,2
Funerair	Vragenlijst	7	170	7	24	1,0
Gebouwd	Vragenlijst	60	2.098	166	35	2,8
	Koepel	587 ²³	20.525*	1.622*	35*	2,8*
	Totale inschatting	587²⁴	20.525*	1.622*	35*	2,8*
Herdenking	Vragenlijst	27	841	84	31	3,1
	Koepel	9	280*	28*	31*	3,1*
	Totale inschatting	18	561	56	31	3,1
Industrieel	Vragenlijst	26	886	79	34	3,0
	Koepel	12	409*	36*	34*	3,0*
	Totale inschatting	19	647	58	34	3,0
Klinkend	Vragenlijst	0	-	-	-	-

*inschatting op basis van extrapolatie vragenlijstonderzoek

¹⁹ Let op, zoals eerder vermeld, bedoelen we waar we 'koepel' schrijven ook andere samenwerkingsverbanden of samenwerkende platforms.

²⁰ In bijlage B is meer informatie te vinden over de inventarisatie onder de koepelorganisaties.

²¹ 1 FTE is een voltijd baan van 36 uur per week.

²² Er zijn drie stichtingen, waaronder meerdere aangesloten (boeren)bedrijven vallen. Hoeveel (boeren)bedrijven zijn aangesloten is geen zicht op.

²³ Kastelen en molens

²⁴ Kastelen en molens

Tabel 11 Thema van erfgoed: Overzicht aantal vrijwilligers en ureninzet per bron - deel 2

Thema van erfgoed	Bron	Aantal organisaties	Totaal aantal vrijwilligers	Totale ureninzet in FTE	Gem. aantal vrijwilligers per organisatie	Gem. aantal FTE ²⁵ per organisatie
Maritiem	Vragenlijst	19	683	80	36	4,2
Militair	Vragenlijst	13	265	16	20	1,2
	Koepel	4	82*	5*	20*	1,2*
	<i>Totale inschatting</i>	9	173	11	20	1,2
Mobiel	Vragenlijst	9	512	68	57	7,6
	Koepel	6	341*	45*	57*	7,6*
	<i>Totale inschatting</i>	8	427	57	57	7,6
Natuurlijk	Vragenlijst	14	692	44	49	3,1
	Koepel	80	3.954*	249*	49*	3,1*
	<i>Totale inschatting</i>	80	3.954*	249*	49*	3,1*
Oral history	Vragenlijst	37	1.162	129	31	3,5
Religieus ²⁶	Vragenlijst	20	426	23	21	1,1
Roerend	Vragenlijst	11	365	31	33	2,8
Ruraal landschap	Vragenlijst	19	774	69	41	3,6
	Koepel	80	3.259*	291*	41*	3,6*
	<i>Totale inschatting</i>	80	3.259*	291*	41*	3,6*
Stedelijk landschap	Vragenlijst	23	830	87	36	3,8
	Koepel	850	30.674*	3.207*	36*	3,8*
	<i>Totale inschatting</i>	850	30.674*	3.207*	36*	3,8*
Varend	Vragenlijst	12	352	42	29	3,5
	Koepel	2	59*	7*	29*	3,5*
	<i>Totale inschatting</i>	7	205	24	29	3,5
Anders	Vragenlijst	62	2.170	157	35	2,5

*inschatting op basis van extrapolatie vragenlijstonderzoek

Het aantal organisaties per thema van erfgoed loopt sterk uiteen: van 3 organisaties in culinair erfgoed tot 850 organisaties in stedelijk landschap. Het gemiddeld aantal vrijwilligers per organisatie loopt ook sterk uiteen per thema. We constateren dat gemiddeld genomen bij mobiel erfgoed de meeste vrijwilligers per organisatie werkzaam zijn (**gemiddeld 57 erfgoedvrijwilligers**) en bij militair erfgoed het minst (**gemiddeld 20 vrijwilligers**). Kijken we naar het aantal FTE, dan loopt dit eveneens sterk uiteen: gemiddeld genomen bezetten erfgoedvrijwilligers de meeste FTE bij mobiel erfgoed (**gemiddeld 7,6 FTE**) en het minst bij funerair erfgoed (**gemiddeld 1,0 FTE**).

Dit levert een totaal gemiddeld beeld op van **34 vrijwilligers** die per organisatie werkzaam zijn. Deze vrijwilligers werken gemiddeld **3,0 FTE** per organisatie.

²⁵ 1 FTE is een voltijd baan van 36 uur per week.

²⁶ We hebben enkel informatie ontvangen vanuit koepelorganisaties in Rotterdam, niet Zuid-Holland breed. Daarom is het vragenlijstonderzoek als uitgangspunt genomen.

4 Erfgoedvrijwilligers in beeld

In dit hoofdstuk schetsen we een beeld van de 8.800 erfgoedvrijwilligers bij de 208 erfgoedorganisaties die de vragenlijst hebben ingevuld. We kijken naar de achtergrondkenmerken van de erfgoedvrijwilligers en naar hun motivaties en drijfveren om met erfgoed te werken. Ook schetsen we een beeld van de achtergrond van de erfgoedorganisaties: we kijken op welke wijze zij georganiseerd zijn en welk type activiteiten zij doen. Tot slot kijken we naar de ervaren gevolgen van de coronacrisis.

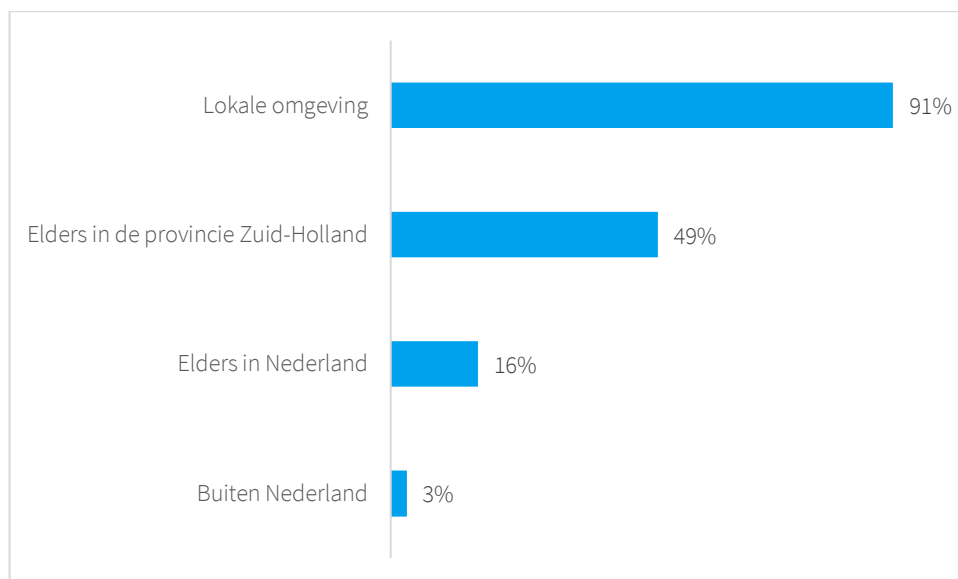
4.1 Achtergrondkenmerken van de erfgoedvrijwilligers

Waar komen erfgoedvrijwilligers vandaan? Wat is hun leeftijd, opleidingsniveau en culturele achtergrond? In deze paragraaf geven we meer inzicht in de achtergrond van de erfgoedvrijwilligers in Zuid-Holland.

Erfgoedvrijwilligers vooral uit lokale omgeving

Veruit de meeste vrijwilligers die werkzaam zijn bij de erfgoedinstellingen, wonen in de plaats waar de instelling gevestigd is (91%). Daarnaast wordt aangegeven dat een groot deel van de vrijwilligers uit de rest van de provincie Zuid-Holland komt.²⁷

Figuur 6. Woonplaats vrijwilligers (meerdere antwoorden mogelijk / n = 208)

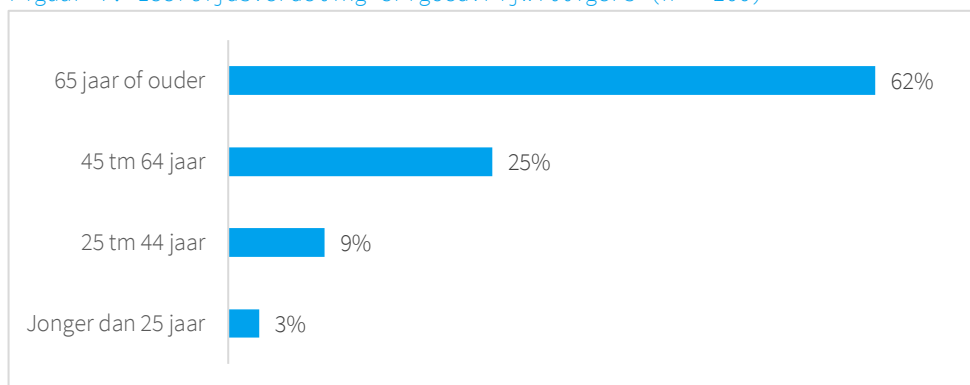

²⁷ Let op, doordat de respondenten meerdere antwoorden konden aankruisen, sluiten de antwoordcategorieën elkaar niet uit en telt het totaal niet op tot 100%.

Vooral veel oudere erfgoedvrijwilligers

Bijna twee derde van het vrijwilligersbestand (62%) bestaat uit vrijwilligers in leeftijd van 65 jaar of ouder. Slechts 3% van het aantal vrijwilligers is jonger dan 25 jaar. Bij de erfgoeddeelgebieden mobiel, natuurlijk, ruraal landschap, agrarisch en immaterieel wordt bij relatief veel organisaties aangegeven dat zij erfgoedvrijwilligers van jonger dan 25 jaar hebben. Bij de deelgebieden roerend, digitaal, culinair en funerair komt dit juist amper tot niet voor. Tot slot geeft 19% van de musea aan dat zij erfgoedvrijwilligers van jonger dan 25 jaar hebben.

Figuur 7. Leeftijdverdeling erfgoedvrijwilligers (n = 200)

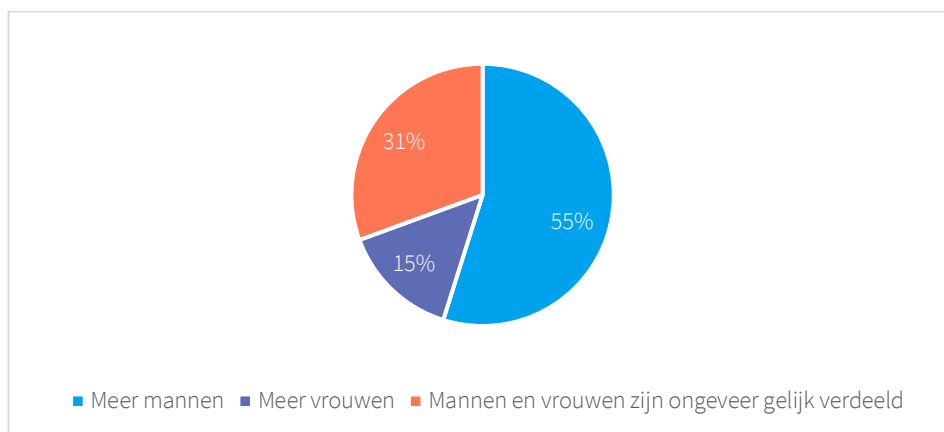
De grote vertegenwoordiging van de oudere vrijwilliger komt sterk overeen met het landelijke beeld.²⁸ Dat geldt ook voor het volgende: erfgoedvrijwilligers zijn vaker mannen.

Meer mannen dan vrouwen actief als erfgoedvrijwilliger

Meer dan de helft van de erfgoedorganisaties geeft aan dat de balans tussen mannelijke en vrouwelijke vrijwilligers scheef te noemen is: er zijn bij deze organisaties meer mannen onder de vrijwilligers. Een veel kleiner deel van de organisaties geeft aan dat vrouwen oververtegenwoordigd zijn (15%). Bij bijna een derde van de instellingen is de verhouding tussen mannen en vrouwen wel in balans. Kijken we naar de erfgoeddeelgebieden, dan zien we dat bij roerend, industrieel, oral history en natuurlijk erfgoed vrouwen relatief gezien wat vaker vertegenwoordigd zijn in het erfgoedvrijwilligersbestand. Bij de deelgebieden religieus erfgoed en stedelijk landschap zijn vrouwen juist aanzienlijk lager dan gemiddeld vertegenwoordigd. Verder valt op dat bij musea de verhoudingen iets anders liggen. Bij een kwart van de musea zijn vrouwen oververtegenwoordigd in het vrijwilligersbestand, bij een kwart is dit in balans en bij de helft van de musea zijn mannen oververtegenwoordigd.

²⁸ Zie onder andere Van den Broek, A. & Y. Gieles (2018). *Het culturele leven. 10 culturele domeinen bezien vanuit 14 kernthema's*. Den Haag: SCP.

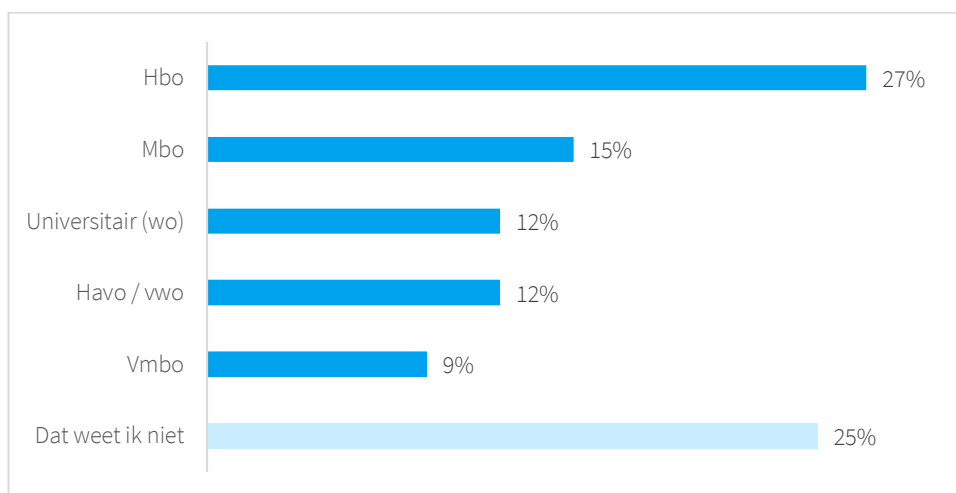
Figuur 8 Verdeling geslacht vrijwilligers (n = 206)

Erfgoedvrijwilligers zijn zowel theoretisch als praktisch opgeleid

Het vrijwilligersbestand van erfgoed in Zuid-Holland kent een diversiteit aan opleidingsachtergronden. 39% van de organisaties geeft aan dat de vrijwilligers met name theoretisch opgeleid zijn (Hbo of Wo). 36% van de erfgoedorganisaties geeft aan dat de vrijwilligers met name praktisch opgeleid zijn (Mbo of middelbaar onderwijs). Een kwart van de organisaties geeft aan niet te weten wat het gemiddelde opleidingsniveau van de erfgoedvrijwilligers is.

Figuur 9. Opleidingsniveau vrijwilligers (n = 208)

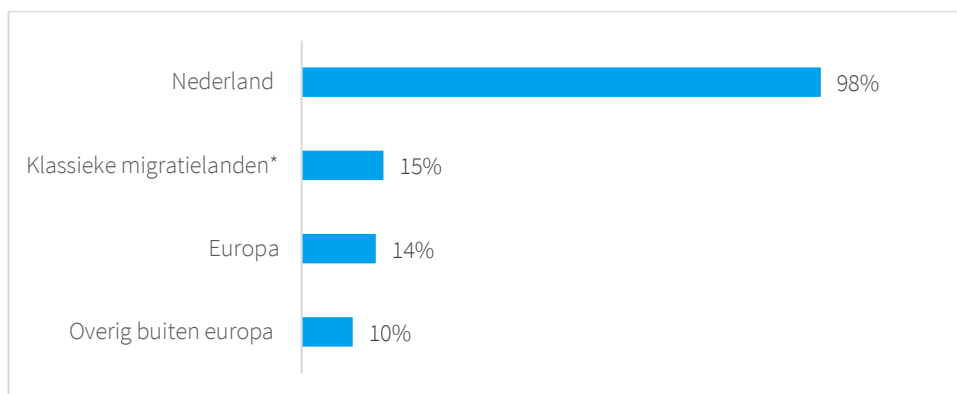

Erfgoedvrijwilligers vooral uit Nederland

Bij bijna alle erfgoedorganisaties (98%) zijn vrijwilligers van Nederlandse afkomst werkzaam. Verder geeft 15% van de organisaties aan dat zij (ook) vrijwilligers met een nationaliteit uit één van de klassieke migratielanden²⁹ werkzaam hebben, bij 14% zijn (ook) erfgoedvrijwilligers met een nationaliteit uit een ander deel van Europa dan Nederland werkzaam en bij 10% met een nationaliteit van elders uit de wereld.

²⁹ Onder klassieke migratielanden worden de volgende landen verstaan: Turkije, Marokko, Suriname, Indonesië en de Nederlandse Cariben.

Figuur 10. Welke culturele achtergronden³⁰ zijn vertegenwoordigd in het vrijwilligersbestand? (meerdere antwoorden mogelijk / n = 208)

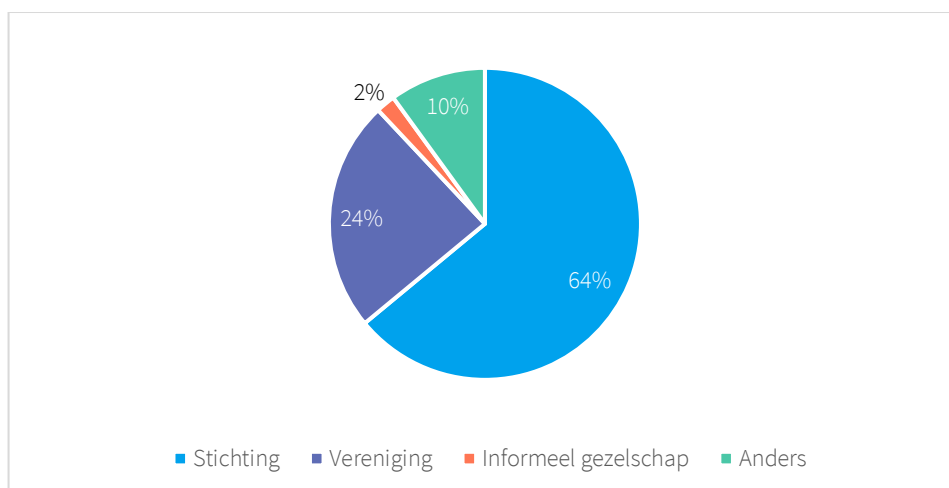
*Onder klassieke migratielanden worden de volgende landen verstaan: Turkije, Marokko, Suriname, Indonesië en de Nederlandse Cariben.

4.2 Type organisatie en activiteiten

Erfgoedorganisaties zijn vooral stichtingen

De meeste erfgoedorganisaties zijn georganiseerd als een stichting: dit geldt voor bijna twee derde van de instellingen (64%). Een kwart is georganiseerd als een vereniging (24%) en 2% geeft aan geen rechtspersoon te zijn. Erfgoedorganisaties die anders georganiseerd zijn (10%), geven vooral aan georganiseerd te zijn als kerkgenootschap of overheidsinstelling. Een aantal organisaties geeft aan dat hun erfgoedinstelling onderdeel is van een andere instelling (gemeente, universiteit of vereniging).

Figuur 11. Op welke manier is jullie erfgoedorganisatie georganiseerd? (n = 208)

³⁰ De antwoordcategorieën zijn gecategoriseerd naar de indeling die het CBS gebruikt: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/07/cbs-introduceert-nieuwe-indeling-bevolking-naar-herkomst>

Vrijwilligers doen veel verschillende activiteiten

Erfgoedvrijwilligers van de bevroegde instellingen doen veel verschillende activiteiten binnen de verschillende instellingen. We zien dat erfgoedvrijwilligers voornamelijk bezig zijn met educatieve activiteiten (70%), archiverende of registrerende taken, het helpen bij publieksbereik of ontvangen of rondleiden van bezoekers (allen 69%). Verder geeft ongeveer de helft van de instellingen aan dat vrijwilligers werkzaam zijn rondom beleid of bestuur, taken die te maken hebben met digitalisering, publiek activeren om met erfgoed bezig te zijn of zich bezig houden met het beheer van erfgoed. Tot slot worden nog wat andere activiteiten genoemd, zoals het organiseren van evenementen, catering, wandelingen, archieven indexeren, onderhoud en beheer, financiële ondersteuning, horeca, etc. Uiteraard is dit deels gekleurd door het soort instellingen dat heeft meegedaan, bijvoorbeeld relatief veel archieven, dat heeft meegedaan aan het vragenlijstonderzoek.

Figuur 12. Welke activiteiten worden binnen jullie erfgoedinstelling uitgevoerd door vrijwilligers? (meerdere antwoorden mogelijk / n = 208)

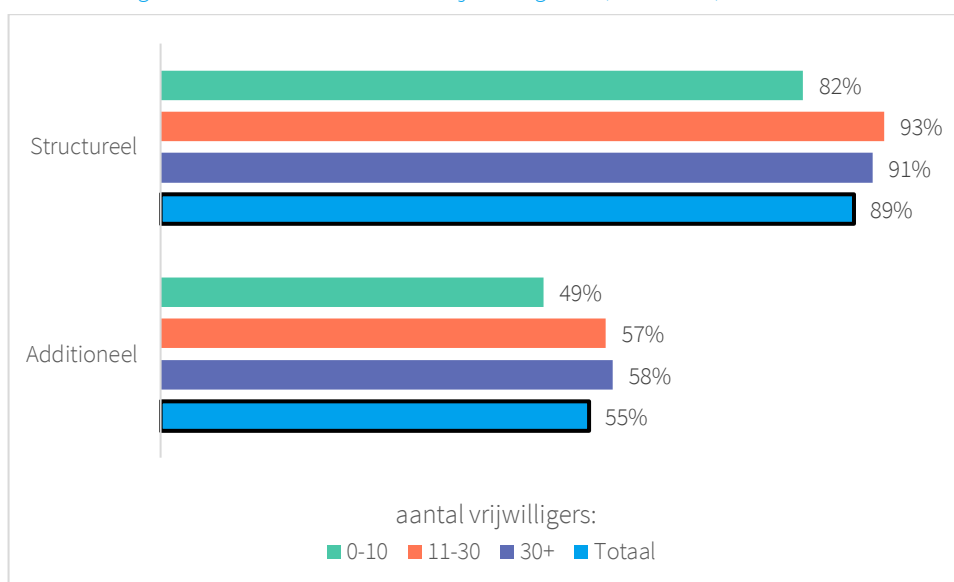

Erfgoedvrijwilligers worden ingezet voor structurele activiteiten

We vroegen de erfgoedorganisaties ook naar de invulling van de activiteiten die de erfgoedvrijwilligers voor hun rekening nemen. Bij veruit de meeste erfgoedinstellingen pakken de vrijwilligers structurele activiteiten op (89%). Iets meer dan de helft van de instellingen geeft aan dat de erfgoedvrijwilligers additionele activiteiten uitvoeren waar de vaste medewerkers niet aan toe komen (55%).

Kijken we wat dieper naar de uitsplitsing van het aantal vrijwilligers per organisatie, dan zien we dat organisaties met 11 of meer vrijwilligers vaker aangeven dat de vrijwilligers zowel structurele als additionele activiteiten uitvoeren binnen hun organisatie dan organisaties waar 10 of minder vrijwilligers werkzaam zijn.

Figuur 13. Voeren vrijwilligers structurele / additionele activiteiten binnen de organisatie uit? - % 'ja', uitgesplitst naar grootteklassen aantal vrijwilligers (n = 208*).

* 0-10 vrijwilligers: n = 57; 11-30 vrijwilligers: n = 70; 30+ vrijwilligers: n = 81.

4.3 Motivaties en drijfveren

Doorgeven en bewaren van erfgoed belangrijker dan sociaal aspect

Wanneer we de erfgoedorganisaties vragen waarom de vrijwilligers binnen hun organisaties werken met erfgoed, is de voornaamste reden dat zij het erfgoed door willen geven aan volgende generaties: 82% van de erfgoedorganisaties geeft dit aan. Ook het vertellen en bewaren van het historische verhaal wordt als belangrijke motivatie genoemd door bijna driekwart van de erfgoedorganisaties. Het sociale aspect is ook belangrijk, maar dus niet belangrijker als het doorgeven en bewaren van het erfgoed: iets meer dan twee derde van de organisaties geeft aan dat vrijwilligers werken om onderlinge sociale contacten te bevorderen en ook het onderdeel zijn van een gemeenschap is een minder belangrijke motivatie.

Traditie of nostalgie is volgens de erfgoedorganisaties een veel minder belangrijke motivatie van vrijwilligers om met erfgoed te werken. De 12% die een andere reden noemt, noemen onder andere: belangstelling historie, cultuur- & natuurbehoud, gezelschap vinden, betrokkenheid, verveling en delen van hobby's.

Figuur 14. Waarom werken vrijwilligers binnen jouw instelling met erfgoed, denk je? (meerdere antwoorden mogelijk / n = 207)

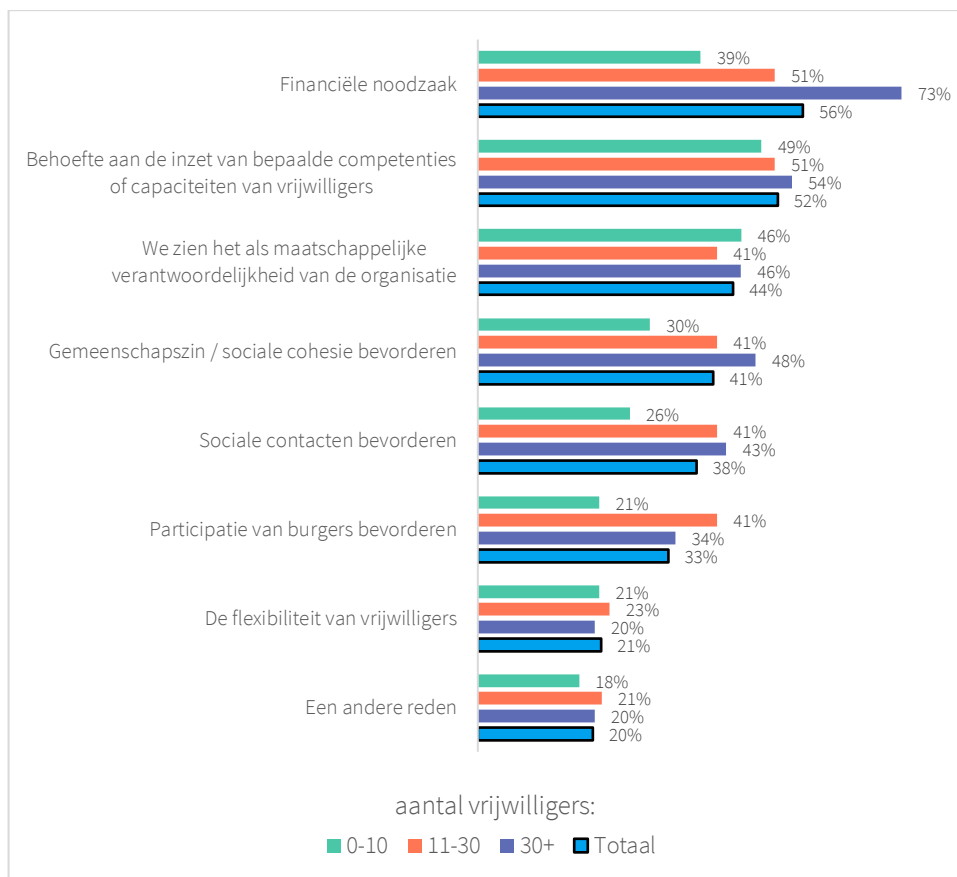
Werken met vrijwilligers: financiële noodzaak én inzet van competenties

Het werken met vrijwilligers lijkt voor erfgoedorganisaties twee hoofdredenen te hebben. De eerste (en vaakst genoemde) is financieel: organisaties werken met vrijwilligers uit financiële noodzaak. De andere reden, die bijna even vaak genoemd wordt is dat er met vrijwilligers gewerkt wordt door hun specifieke expertise of competenties.

Opvallend is dat met name bij organisaties waar 30 vrijwilligers of meer werkzaam zijn, de financiële noodzaak om met vrijwilligers te werken aanzienlijk het grootst is. Bij driekwart van de instellingen die meer dan 30 vrijwilligers werkzaam hebben, is dit het geval.

Verder worden genoemd dat het een maatschappelijke verantwoordelijkheid van de organisatie is (44%) en dat het werken met vrijwilligers de gemeenschapszin / sociale cohesie bevordert (41%). Ook hier zien we dus dat het samenbrengen van mensen belangrijk wordt gevonden. Ten slotte worden er nog andere redenen genoemd: dat de instelling vanaf het begin al door vrijwilligers is opgezet en georganiseerd, dat de instelling niet kan bestaan met betaalde krachten of dat de instelling te klein is voor vaste medewerkers.

Figuur 15. Waarom werkt jouw instelling met vrijwilligers, denk je? -
uitgesplitst naar grootteklassen aantal vrijwilligers (meerdere
antwoorden mogelijk / n = 206*)

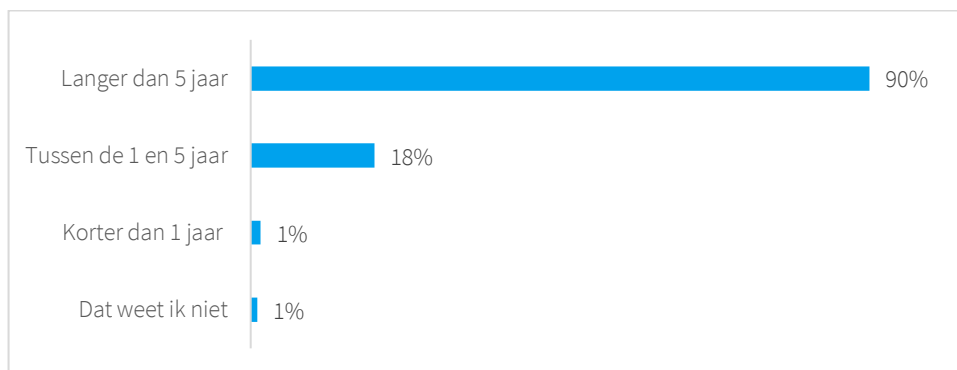

* 0-10 vrijwilligers: n = 57; 11-30 vrijwilligers: n = 70; 30+ vrijwilligers: n = 79.

Erfgoedvrijwilligers zijn langdurig betrokken

Negen van de tien erfgoedorganisaties geeft aan dat hun vrijwilligers over het algemeen langer dan vijf jaar betrokken zijn bij de organisatie. Slechts een enkeling is korter dan een jaar betrokken als erfgoedvrijwilliger.

Figuur 16. Hoe lang zijn vrijwilligers over het algemeen betrokken bij
jullie erfgoedinstelling? (meerdere antwoorden mogelijk / n = 206)

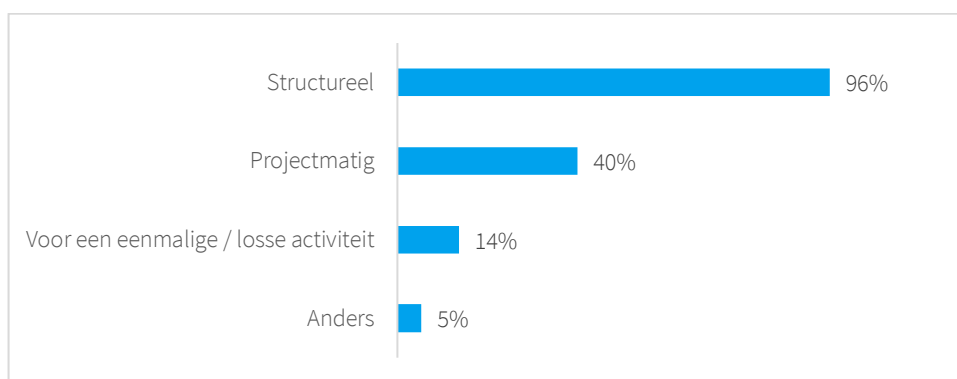

Structurele betrokkenheid van vrijwilligers

De erfgoedvrijwilligers zijn niet alleen langdurig betrokken, maar ook structureel. Bijna alle organisaties geven aan dat vrijwilligers structureel betrokken worden. 40% van de organisaties zet vrijwilligers daarnaast projectmatig in. Bij een veel kleiner deel van de erfgoedorganisaties werken vrijwilligers slechts eenmalig. Andere manieren die genoemd worden zijn: vrijwilligers zijn leden van de vereniging, ze worden betrokken op bestuurlijk niveau, ze worden zowel structureel als projectmatig betrokken.

Figuur 16. Op welke manier zijn vrijwilligers over het algemeen betrokken bij jullie erfgoedinstelling? (meerdere antwoorden mogelijk / n = 206)

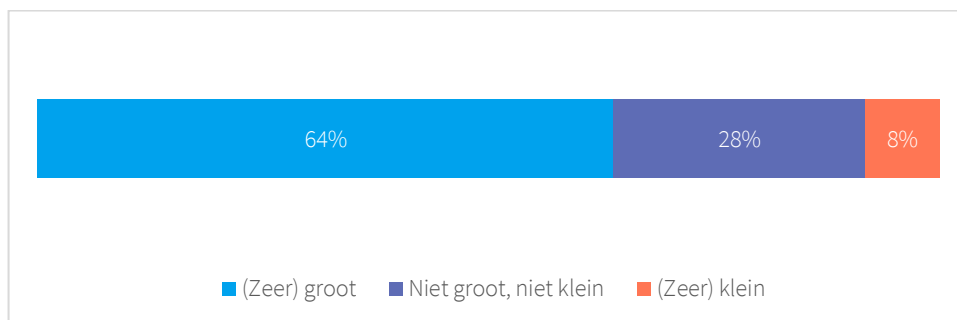

4.4 Impact COVID-19

Coronacrisis heeft grote impact op erfgoedorganisaties

Bijna twee derde van de erfgoedorganisaties geeft aan dat de impact van de coronacrisis op hun instelling (zeer) groot is. Ruim een kwart is neutraal over de impact. Slechts 8% ervaart weinig of geen impact.

Figuur 17. In algemene zin, hoe groot is de impact van de coronacrisis op jouw instelling tot nu toe? (n = 206)

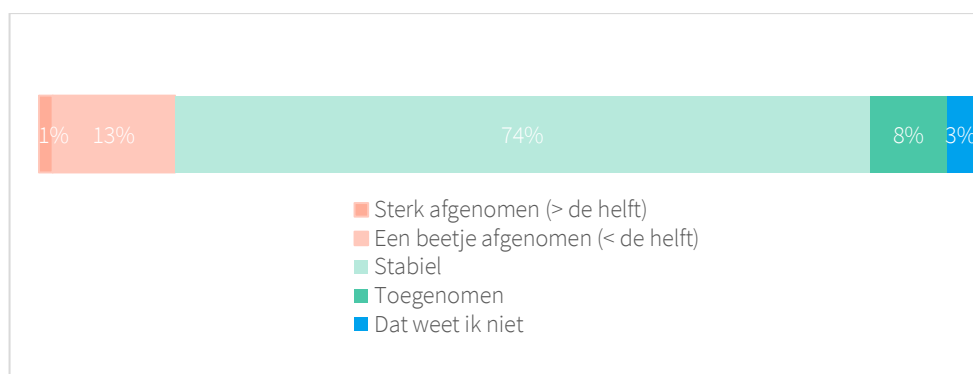

De coronacrisis heeft ertoe geleid dat veel activiteiten en evenementen van de erfgoedinstellingen zijn geschrapt of verplaatst, of bijvoorbeeld digitaal worden aangeboden. De instellingen waren door de lockdown(s) daarnaast vaak gesloten of er werd thuis gewerkt. Dit heeft ertoe geleid dat vrijwilligers minder uren konden maken, zij gingen daardoor op zoek naar andere dingen om te doen.

Aantal vrijwilligers is stabiel in tijden van corona

Ondanks dat veel erfgoedorganisaties een grote impact ervaren, is het aantal vrijwilligers in tijden van corona bij driekwart van de organisaties stabiel. Bij 8% van de ondervraagde organisaties is het aantal vrijwilligers zelfs toegenomen. 14% van de organisaties geeft aan dat het aantal vrijwilligers is gedaald sinds het uitbreken van de pandemie.

Figuur 18. Hoe zou je de ontwikkeling van het aantal vrijwilligers binnen jouw erfgoedinstelling omschrijven sinds³¹ het uitbreken van de COVID-19 pandemie? (n = 206)

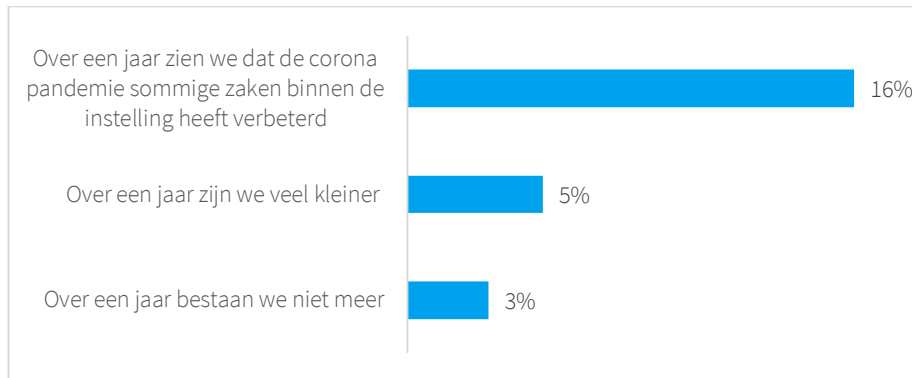
Respondenten geven aan dat met name vrijwilligers die 65 jaar of ouder zijn, zijn gestopt met het werken als vrijwilliger. De redenen daarvoor zijn dat zij moesten letten op hun eigen gezondheid of zelfs vanwege het overlijden van een vrijwilliger. De type vrijwilligers die zijn vertrokken op het werk is erg divers. Zo zijn er vrijwilligers vertrokken die archiveerden, rondleidingen en wandelingen organiseerden of die werkten bij de frontoffice.

Erfgoedorganisaties zijn optimistisch over de toekomst.

We zien dat het scenario “over een jaar bestaan we niet meer” door de meeste respondenten als (zeer) onwaarschijnlijk wordt geschat, slechts 3% acht dit (zeer) waarschijnlijk. Verder blijkt dat 16% van de instellingen verwacht dat de coronapandemie sommige zaken binnen de instelling heeft verbeterd over een jaar.

³¹ Let op: we vragen naar de ontwikkeling van het vrijwilligersbestand **sinds** het uitbreken van de coronacrisis. We weten dus niet of het aantal vrijwilligers is veranderd in vergelijking met **voor** de coronacrisis. Onderzoek van het CBS onder musea laat bijvoorbeeld zien dat het aantal vrijwilligers is afgenomen van 646 FTE naar 434 FTE over de periode 2019-2020. We kunnen aannemen dat dit voor andere erfgoed domeinen tevens het geval is. Zie hier: https://www.cbs.nl/-/media/_excel/2022/12/musea-2009-2020.xlsx

Figuur 19. Hoe waarschijnlijk acht je de volgende scenario's voor jouw instelling? - % (Zeer) waarschijnlijk (N=205)

5 Afsluitend

Pionieren

Tot op heden is er weinig zicht op het aantal erfgoedvrijwilligers in ons land en in de provincie Zuid-Holland. Met dit onderzoek hebben we voor de eerste keer sinds langere tijd gepoogd daar op grondige en structurele wijze verandering in te brengen³². Dit bleek pionierswerk: er is informatie beschikbaar, maar deze informatie was versnipperd, lastig te verzamelen en soms moeilijk te vergelijken. Hier presenteren we een eerste beeld van de cijfers van het aantal vrijwilligers en de ureninzet van die vrijwilligers.

We zien dit onderzoek als een belangrijk startpunt voor een volgende slag om het vrijwilligersbestand van het erfgoeddomein binnen de provincie en elders in Nederland in beeld te brengen. Dit vraagt, naast een verdere doorontwikkeling van de gehanteerde onderzoeksmethoden, ook om een meer geïntegreerde samenwerking van koepelorganisaties, erfgoedhuizen en overheden op het gebied van erfgoedvrijwilligers. Hierdoor kunnen erfgoedorganisaties meer grip krijgen op het vrijwilligersbestand en daarmee beter bijdragen aan de vermaatschappelijking van erfgoed, zoals beschreven in het Faro-verdrag. De leerpunten uit deze Zuid-Hollandse pilot zullen voeding zijn voor vervolgonderzoek, binnen Zuid-Holland en op andere plekken.

Belang van goede, beschikbare informatie

Aan de hand van verschillende informatiebronnen hebben we voor de verschillende deelgebieden een inschatting gemaakt van het vrijwilligersbestand: we maakten een inschatting van het aantal erfgoedorganisaties, het totaal aantal erfgoedvrijwilligers, het totaal aantal uren dat zij werken in FTE, het gemiddeld aantal vrijwilligers per organisatie en het gemiddeld aantal FTE per organisatie. In ieder geval is voor elk deelgebied (met uitzondering van klinkend erfgoed) het vragenlijstonderzoek behulpzaam geweest om een schatting te kunnen geven. Voor de musea konden we een beter beeld schetsen, omdat we vanuit de Museumvereniging gedetailleerde informatie ontvingen over het aantal erfgoedvrijwilligers, uitgesplitst naar de grootteklassen van de musea. Het belang van goede en beschikbare informatie is hierin duidelijk terug te zien. De andere deelgebieden, van klein en specifiek tot groot, boden minder goed beschikbare informatie. Hierdoor zijn de inschattingen van het aantal erfgoedorganisaties en het aantal vrijwilligers werkzaam bij deze organisaties meer summier. Om beter zicht te krijgen op het vrijwilligersbestand van deze deelgebieden, is beschikbaarheid tot goede informatie noodzakelijk. Dit kan onder andere door samen met de grotere koepelorganisaties en verenigingen, zoals binnen archeologie, gebouwd erfgoed en de historische kringen, te kijken wat de mogelijkheden zijn voor een (betere) informatievoorziening.

---

³² In 2010 heeft het Tympaan Instituut tevens onderzoek gedaan naar erfgoedvrijwilligers. Tympaan Instituut (2010). *Vrijwilligers cultureel erfgoed Zuid-Holland*.

Naar een analysesysteem voor de erfgoedsector

Het erfgoeddomein is in ontwikkeling. Er wordt nieuw (landelijk) beleid gemaakt, al is dit vooral gericht op de erfgoedgemeenschappen. Goede beleidsinformatie wordt daarom steeds belangrijker. Een goed voorbeeld van het systematisch goede en relevante data verzamelen, is het museumanalysesysteem Museana³³, waarin al jaren gegevens verzameld worden over de leden van de Museumvereniging. De aangesloten musea leveren jaarlijks data om zo hun organisatie te vergelijken met andere musea en hierdoor hun organisatie te verbeteren. Het biedt de kans om het eigen museum te vergelijken met anderen in de sector (benchmarken). En daarnaast levert het een schat aan informatie voor de museumsector breed. Het type data dat we in dit onderzoek opgehaald hebben, zou goed passen in een soortgelijk analysesysteem voor erfgoed.

Om niet alleen meer grip te krijgen op (de ontwikkeling van) het vrijwilligersbestand in de provincie Zuid-Holland, maar ook in andere provincies, is het interessant om na te denken over een dergelijk analysesysteem voor de erfgoedsector, met leden die data leveren en daarmee ook de gelegenheid krijgen om de data van anderen in te zien: if you share, we share!

Zuid-Holland als voorbeeld voor de andere provincies

Deze inventarisatie van de erfgoedvrijwilligers in Zuid-Holland biedt een goede eerste stap om meer zicht te krijgen op het vrijwilligersbestand. Dit kan Erfgoedhuis Zuid-Holland helpen bij het beleid, acties en ondersteuning richting de erfgoedvrijwilligers en -organisaties. Het onderzoek 'beperkt' zich tot provincie Zuid-Holland. Uitbreiding naar de overige provincies in het land biedt kansen om per provincie, en zo ook landelijk, beter beeld te krijgen bij het aantal erfgoedvrijwilligers en wie zij zijn.

5.1 Aanbevelingen

Dit pionierende onderzoek laat zien dat er nog weinig data beschikbaar zijn als het gaat om het aantal erfgoedvrijwilligers en wat hun profiel is. Via verschillende informatiebronnen hebben we getracht de beschikbare informatie samen te voegen en overzichtelijk weer te geven. Het levert een schat aan informatie op. Dit onderzoek is een eerste start. We geven aanbevelingen over hoe dit onderzoek vanuit Erfgoedhuis Zuid-Holland aanjager kan zijn om het erfgoedvrijwilligersbestand (nog) beter in beeld te krijgen, zowel binnen de provincie als daarbuiten, op andere plekken in het land.

---

³³ <https://www.museumvereniging.nl/cijfers-museumsector>

Dataorganisatie

- 1 Verbeter de dataverzamelingsstructuren binnen de koepelorganisaties. Vaak kregen we als reactie terug dat er geen zicht is op het aantal aangesloten leden, laat staan op het vrijwilligersbestand van de leden. Door te werken aan een betere dataorganisatie binnen de koepels, wordt bedrijfsvoering en inzicht gemakkelijker. Zet hierbij in eerste instantie in op de grotere erfgoed domeinen, zoals de archieven, de historische kringen en het gebouwd erfgoed.
- 2 Versterk de professionaliteit van de koepelorganisaties, samenwerkingsverbanden en samenwerkende platforms. Zorg gezamenlijk dat er meer zicht komt op de aangesloten organisaties, zodat ook hier informatie over verzameld kan worden.
- 3 Ontwikkel in gezamenlijkheid, bijvoorbeeld via het OPEN-verband, een 'Museana' voor de erfgoedsector, waarin erfgoedinstellingen data aanleveren over hun bedrijfsvoering, in ruil voor informatie uit de sector. Overweeg om hiertoe een pilot te starten in een beperkt aantal provincies dat nu al actief is binnen het vrijwilligersthema. Zo wordt duidelijk wat de sector aan een dergelijk systeem kan hebben. Via een 'zwaan, kleef aan'-effect kunnen dan de andere provincies volgen. Het is van belang dit uiteindelijk landelijk te organiseren.

Definitievorming

- 4 Blijf de definitievorming van 'erfgoed' en 'erfgoedvrijwilliger' als iteratief proces zien. In het onderzoek bleek bijvoorbeeld dat de *historische kringen* wel op de radar waren in de definitiefase van Erfgoedhuis Zuid-Holland, maar niet als afgebakende doelgroep gedefinieerd konden worden. Tegelijkertijd zien we dat zij een aanzienlijk deel van het erfgoed domein vertegenwoordigen. Mogelijk komen er in de toekomst nog meer aanscherpingen en/of nuanceringen. Zorg dat de definitievorming aangepast kan blijven worden op wat er in het veld speelt en wordt beleefd. We deden hier een eerste poging toe via de nieuwe indeling naar: 1) soort erfgoed, 2) soort organisatie, 3) thema van het erfgoed.
- 5 Probeer de overlap tussen de soorten erfgoed in kaart te brengen, zodat beter zicht ontstaat op het totaal aantal vrijwilligers naar soort erfgoed, organisatie en thema. Er ontstaat zo een beeld van welke erfgoedthema's veel overlap hebben en welke minder, c.q. welke organisaties mogelijk hun handen ineen kunnen slaan om hun vrijwilligersbeleid vorm te geven.

Uitbreiding van het onderzoek

- 6 Erfgoedhuis Zuid-Holland heeft de eerste belangrijke stappen gezet voor het in beeld krijgen van het erfgoedvrijwilligersbestand binnen de provincie. Uitbreiding van vergelijkbaar onderzoek naar de andere provincies biedt meer zicht op de erfgoedvrijwilligers in de betreffende provincies en draagt bij aan een landelijk dekkend beeld van de erfgoedvrijwilligers in Nederland.
- 7 Naast data en cijfers is het relevant om kwalitatieve verdieping aan te brengen. Bijvoorbeeld door in gesprek te gaan met de erfgoedinstellingen die met erfgoedvrijwilligers werken: wat zijn hun waarden, motivaties en belangen? Of, door met de erfgoedvrijwilligers zelf het gesprek aan te gaan: waarom doen zij juist dit vrijwilligerswerk, waar is behoefte aan? En zowel van organisaties als vrijwilligers zou het goed zijn om te horen welke taken ze moeten c.q. graag zouden willen doen.

Bijlage A Onderzoeksverantwoording

Het PON & Telos en Pyrrhula Research Consultants hebben van januari tot en met mei 2022 in opdracht van Erfgoedhuis Zuid-Holland onderzoek verricht naar het erfgoedvrijwilligersbestand in de provincie Zuid-Holland. Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van verschillende onderzoeksmethoden.

Deskresearch

Er is gekeken naar openbaar toegankelijk cijfermateriaal om een eerste beeld te krijgen van de aard en omvang van het vrijwilligersbestand in Zuid-Holland en Nederland. De volgende bronnen zijn geraadpleegd:

- Erfgoedmonitor: gebouwde rijksmonumenten, wederopbouwmonumenten, musea, beschermde stads- en dorpsgezichten
- CBS Statline: rijksmonumenten, kerncijfers musea, vrijwilligerswerk
- Museumvereniging: aantal musea en FTE
- Eerder onderzoek van andere bureaus, zoals: 'Vrijwilligers cultureel erfgoed Zuid-Holland (2010), Tympaan'

Inventarisatie data Erfgoedhuis Zuid-Holland

Erfgoedhuis Zuid-Holland heeft op basis van haar CRM-Systeem een inventarisatie gedaan van het aantal erfgoedorganisaties per deelgebied. Met deze informatie hebben we erfgoedorganisaties kunnen uitnodigen om deel te nemen aan het vragenlijstonderzoek, hebben we de relevante koepelorganisaties en contactpersonen kunnen destilleren en zijn de aantallen gebruikt als input om schattingen te maken.

Inventarisatie koepelorganisaties

Om meer zicht te krijgen bij de aantal organisaties en het aantal erfgoedvrijwilligers per deelgebied, zoals opgesteld tijdens de definitiefase door (de klankbordgroep van) Erfgoedhuis Zuid-Holland, zijn we een inventarisatie gestart richting koepelorganisaties. De namen en contactgegevens van deze organisaties ontvingen we de betrokkenen van Erfgoedhuis Zuid-Holland.

In de periode van februari tot en met april 2022 hebben we de organisaties benaderd per mail. Hierin stelden wij hen de volgende vragen:

1. Hoeveel Zuid-Hollandse leden heeft jullie koepelorganisatie?
2. Beschikt Stichting van Vrijwillige Molenaars over een overzicht van het aantal vrijwilligers dat op 1 december 2021 werkzaam was bij haar Zuid-Hollandse leden? Zo niet: Kun je een schatting geven van het aantal vrijwilligers dat op 1 december 2021 werkzaam was bij deze organisaties?
3. Kun je een inschatting geven van het aantal FTE (fulltime banen) dat deze erfgoedvrijwilligers in de organisaties van jullie ledenbestand op 1 december 2021 vullden?

In totaal hebben we 35 organisaties benaderd. Van 19 organisaties ontvingen we een reactie. Met enkele uitzonderingen daargelaten, kregen we enkel antwoord op vraag naar het aantal Zuid-Hollandse leden. Een inschatting van het aantal vrijwilligers bij hun leden konden of durfden de koepelorganisaties niet maken.

Vragenlijstonderzoek

De vragenlijst van dit onderzoek is opgesteld op basis van de definitiefase van Erfgoedhuis Zuid-Holland, eerder onderzoek van Het PON & Telos en deskresearch. De definitieve vragenlijst is in samenspraak vastgesteld door de betrokkenen van Erfgoedhuis Zuid-Holland en de onderzoekers van Het PON & Telos en Pyrrhula Research Consultants.

Erfgoedhuis Zuid-Holland heeft ervoor gekozen om de vragenlijst te verspreiden via twee manieren. Enerzijds is de vragenlijst verspreid aan het adressenbestand van Erfgoedhuis. Het gehele adressenbestand kreeg een persoonlijke link en inlogcode via de uitnodigingsmail. Hierdoor kon bijgehouden worden wie de vragenlijst had ingevuld en wie niet. Anderzijds is gewerkt middels een open (anonieme) link. Deze open link is verspreid via de (social) media kanalen en persoonlijke effort van Erfgoedhuis Zuid-Holland, om zo de respons te versterken.

De vragenlijst stond open van maandag 27 januari tot maandag 7 maart 2022. In totaal hebben 208 erfgoedorganisaties meegedaan aan het vragenlijstonderzoek. In onderstaande tabel is de respons naar type vragenlijst te vinden.

Tabel 12. Respons vragenlijstonderzoek

Type vragenlijst	Aantal respondenten	%
Persoonlijke link	131	63
Open (anonieme) link	77	37
Totale respons	208	

Bijlage B Overzicht koepelorganisaties

Tabel 13. Overzicht inventarisatie koepelorganisaties naar thema

Thema van erfgoed	Geografische spreiding ³⁴	Aantal organisaties lid	Aantal vrijwilligers	Aantal FTE	Nuancering
Agrarisch	Zuid-Holland	3 stichtingen	/	/	Elke stichting kent leden. Eén stichting kent +- 2.700 boerderijen, van de overige twee is geen informatie bekend.
Archeologie	Zuid-Holland	397	/	/	Geen indicatie, werken wel enkel met vrijwilligers
Audiovisueel	Zuid-Holland	3	/	/	
Culinair	/	/	/	/	/
Funerair	/	/	/	/	/
Gebouwd	Zuid-Holland	167 gebouwen	/	/	1 vrijwilliger woonachtig en 10 relaties (stichtingen / instellingen) gericht op ZH
	Zuid-Holland	420	420	/	
Herdenking	Zuid-Holland	9	Basisleden: 128	Basis: 22 FTE	3 basisleden en 6 netwerkleden
Industrieel	Zuid-Holland	12	/	/	
Klinkend	/	/	/	/	
Militair	Zuid-Holland	4	/	/	
Mobiel	Zuid-Holland	6	/	/	
Natuurlijk (en Ruraal landschap)	Zuid-Holland	80	/	/	Groot deel is in particulier beheer; 20 landgoederen zijn openbaar toegankelijk
Religieus	Rotterdam	156 kerken 57 parochies	156	85,5 FTE	Omvat 47 parochies en 10 migrantenparochies. 1-2 FTE per parochie.
	Rotterdam	15	60	/	Vrijwilligers zijn van jong tot oud
	Zuid-Holland	/	/	/	Alleen zicht op aantal donateurs
	Zuid-Holland	/	59**	/	**Gemiddeld aantal vrijwilligers per PKN-(wijk)gemeente.
Stedelijk landschap	Zuid-Holland	850	8	1 FTE	
Varend	Zuid-Holland	2	/	/	Er zullen vele duizenden vrijwilligers over heel Nederland zijn. Als een organisatie in Zuid-Holland gevestigd is, hoeven de leden dat niet te zijn.

³⁴ Veel van deze organisaties opereren landelijk.

pyrrhula

RESEARCH CONSULTANTS

OPGERICHT IN
1947

GEVESTIGD IN
TILBURG

KENNISONDERNEMING

STICHTING ZONDER WINSTOOGMERK

AANTAL MEDEWERKERS

30

INTENSIEVE SAMENWERKINGEN

MET UNIVERSEITEN EN ANDERE
KENNISINSTELLINGEN

SPECIFIEKE THEMA'S

- > VEERKRACHT
- > RUIMTE EN ENERGIE
- > OMGEVING
- > ARBEID
- > CULTUUR
- > ERFGOED
- > MIGRATIE
- > PARTICIPATIE
- > JEUGD
- > STURING

ONZE OPDRACHTGEVERS

- > PROVINCIES
- > GEMEENTEN
- > ZORG- EN WELZIJNSINSTELLINGEN
- > FONDSEN

HET
pon | telos

Over Het PON & Telos

Maatschappelijke besluitvorming verbeteren

Wij zijn een sociale kennisonderneming in het hart van de samenleving. We beschouwen het als onze opdracht om maatschappelijke besluitvorming te verbeteren. Dat doen we door wetenschappelijke kennis met kennis van de praktijk te verbinden. We zijn van data, feiten en cijfers, maar geven die altijd een gezicht. Waarbij iedere stem telt. Voorkeuren en meningen halen we op, onderzoeken we, analyseren we en duiden we. Met prikkelende aanpakken en innovatieve methoden. Daarbij zijn we altijd gericht op duurzaamheid: de harmonieuze verbinding tussen sociale, ecologische en economische doelstellingen. Zo dragen we bij aan de kwaliteit van samenleven, nu en in de toekomst.

Met een multidisciplinair en creatief team van bijna 30 adviseurs en onderzoekers werken we vooral voor lokale en regionale overheden in Nederland (met een sterke kennispositie in Noord-Brabant), maar ook voor corporaties, banken, zorg- en welzijnsinstellingen, fondsen en maatschappelijke organisaties. We werken daarbij intensief samen met universiteiten en andere kennisinstellingen en zijn officieel partner van Tilburg University. Met onze kennis en inzichten adviseren we beleidsmakers en bestuurders. Zodat ze afgewogen keuzes kunnen maken. Zodat ze bestuurlijk kunnen vernieuwen. En zodat ze een positieve impuls kunnen geven aan de samenleving van morgen.

Stationsstraat 20c
5038 ED Tilburg
+31 (0)13 535 15 35
info@hetpon-telos.nl
hetpon-telos.nl